

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ČASOPIS REVUE DEVĚTSIL
V KULTURNÍM KONTEXTU SVÉ DOBY**

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

Autor práce: Lucie Podzemská

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 1. 5. 2011

Lucie Podzemská

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Veronice Veberové, Ph.D. za vstřícnost, odborné vedení a cenné rady.

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na vznik, vývoj a obsah časopisu *Revue Devětsil*, který vycházel v letech 1927 až 1931 a který představoval hlavní časopiseckou základnu *Svazu moderní kultury Devětsil*. Časopis se značnou měrou zasloužil o zrcadlení politických, společenských a uměleckých stanovisek své doby a informoval o levicové inteligenci prezentované avantgardou. Pro hlubší pochopení dané tematiky, text práce periodikum zasazuje do širšího dobového kontextu, který je vyložen v historických souvislostech a v charakteristice programu a průběhu umělecké skupiny *Devětsil*.

ANOTATION

Bachelor thesis focuses on the creation, development and content of the magazine *Revue Devětsil*, which was issued in years 1927 to 1931 and which formed the main magazine base of the *Association modern culture of Devětsil*. The magazine is highly credited with the mirroring of political, social and artistic views of his time and reported on the leftist intelligence presented by avant-garde. For a deeper understanding of the topic, the text of the thesis gives the periodical in the broader contemporary context, which is interpreted in its historical connection and the characteristics of the program and course of the art group *Devětsil*.

OBSAH

ÚVOD	8
1. DEVĚTSIL V HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH SOUVISLOSTECH	10
1.1 CESTA K ČESKÉ AVANTGARDĚ A ZROD DEVĚTSILU	11
1.2 DEVĚTSIL A LITERÁRNÍ SKUPINA	13
1.3 DEVĚTSIL V PRŮBĚHU SVÉ PŮSOBNOSTI A JEHO PROGRAMOVÉ VYHRANĚNÍ.....	14
2. DEVĚTSIL, ČESKÁ NAKLADATELSTVÍ, VYDAVATELSTVÍ A LITERÁRNÍ TISK	19
3. REVUE DEVĚTSIL - VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU	23
3.1 NAKLADATELSTVÍ ODEON VE SPOLUPRÁCI S ODEONEM	23
3.2 REVUE DEVĚTSIL – OBECNÁ FAKTA	25
4. RED – PRVNÍ ROČNÍK (1927 – 1928)	28
4.1 UMĚLECKÁ LITERÁRNÍ TVORBA V REDU (1927 – 1928)	28
4.2 ODBORNÉ STUDIE A ČLÁNKY V REDU (1927 – 1928)	29
4.3 DIVADLO V REDU (1927 – 1928)	31
4.4 ARCHITEKTURA V REDU (1927 – 1928)	31
4.5 MALÍŘSTVÍ, FOTOGRAFIE A FILM V REDU (1927 – 1928)	32
5. RED – DRUHÝ ROČNÍK (1928 – 1929)	34
5.1 UMĚLECKÁ LITERÁRNÍ TVORBA V REDU (1928 – 1929)	35
5.2 ODBORNÉ STUDIE A ČLÁNKY V REDU (1928 – 1929)	35
5.3 DIVADLO V REDU (1928 – 1929)	36
5.4 ARCHITEKTURA V REDU (1928 – 1929)	37
5.5 MALÍŘSTVÍ, FOTOGRAFIE A FILM V REDU (1928 – 1929)	38
6. RED – TŘETÍ ROČNÍK (1929 – 1931)	40
6.1 UMĚLECKÁ LITERÁRNÍ TVORBA V REDU (1929 – 1931)	40
6.2 ODBORNÉ STUDIE A ČLÁNKY V REDU (1929 – 1931)	41
6.3 DIVADLO V REDU (1929 – 1931)	42
6.4 ARCHITEKTURA V REDU (1929 – 1931)	43
6.5 MALÍŘSTVÍ, FOTOGRAFIE A FILM V REDU (1929 – 1931)	43

7. REVUE DEVĚTSIL – ZÁNÍK ČASOPISU	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM LITERATURY	48
SEZNAM ČASOPISŮ	49
OSTATNÍ PRAMENY	50

ÚVOD

Časopis *Revue Devětsil*, ve zkratce *ReD*, vznikl ve dvacátých letech dvacátého století (přesněji roku 1927), tedy poté, co se po kritickém mezním období první světové války a po revolučních událostech ve světě zkonstituoval samostatný československý stát, který sliboval zcela novou etapu nabízející moderní kulturní, společenskou a politickou dimenzi.

Čeští spisovatelé se již během války spoluúčastnili politických bojů za státní samostatnost,¹ a tak není divu, že se k literatuře, tak jako i k jiným uměleckým sférám, přistupovalo s prožitkem odeznělé společenské krize a s optimistickou vizí, mnohdy až přemrštěnou iluzí v lepší zítřek. Otvíral se tak nový prostor pro různé literární skupiny, směry, díla i časopisy. V duchu revoluce, kolektivismu a tendence se pak ke slovu dostala především československá avantgarda, která byla formována zmíněnými radikálními přeměnami světa.²

Nejvýraznější a nejznámější levicová inteligence se soustředila ve sdružení *Devětsil* nebo kolem něj. Tito umělci své myšlenky a názory prezentovali mimo jiné v časopisech, které byly stejně jako dnes specifickým, ničím nezaměnitelným obrazem své doby. Představitelé *Devětsilu* se dostali ke slovu v mnohých periodících jako byly *Červen*, *Kmen*, *Cesta*, *Trn* nebo *Host*. Zde mohli prezentovat svou tvorbu a umělecké názory, avšak k tomu, aby se skupina začala profilovat, bylo pro ni samou nejpodstatnější založení vlastního magazínu. Tím plnohodnotným a stálým se jim stal právě *ReD*. Tento magazín vycházel jako měsíčník v letech 1927 až 1931, ovšem jednalo se pouze o tři ročníky. Jeho vůdčí osobností byl Karel Teige, který nestál jen u vedení *ReDu*, ale také v ústředí celé skupiny. Časopis dával prostor jak literatuře české, tak té zahraniční, a kromě ní se koncentroval i na jiné projevy umění a kultury. *ReD* byl zkrátka typickým reprezentantem *Devětsilu*, jeho členů, tvorby a úsudků.

Tématem mé bakalářské práce je tedy avantgardní časopis *Revue Devětsil*, představení jeho dobového kontextu a vlastního zasazení do něj. Při tvorbě své práce pak budu postupovat ve dvou fázích: heuristické a deskriptivní.

Nejprve se budu snažit shromáždit všechnen dostupný materiál, tj. všechna čísla všech vyšlých ročníků daného časopisu. Tyto prameny jsou dostupné v Národní knihovně České

¹ VOJVODÍK, Josef. Od scénářů zániku do říše budoucnosti nového idealismu. *Dějiny nové moderny*. Praha: Nakladatelství Academia, 2010, s. 300.

² BRABEC, Jiří. Zrod české poválečné avantgardy. *Dějiny nové moderny*. Praha: Nakladatelství Academia, 2010, s. 350.

republiky v Praze. Na základě tohoto podkladu pak svou práci v teoretické části rozdělím na úvodní díl a kapitoly týkající se samotného časopisu.

Ve vstupní části se budu zabývat historickým kontextem časopisu, tj. souvislostmi politickými, společenskými i uměleckými. Nejprve se hodlám soustředit na uspořádání československé společnosti a její situaci, a to zejména po stránce umělecké. Dále mám v úmyslu zaobírat se československou avantgardou ve spojení se sdružením *Devětsil*, jeho vznikem, jednotlivými členy i programem. Značnou pozornost budu také věnovat programovým změnám ve skupině v průběhu její působnosti na zdejší kulturní scéně, a proto má práce bude také pojednávat o uměleckých směrech, které poznamenaly literární odkaz avantgardních autorů. Posléze bych chtěla upozornit na tehdejší situaci československého tisku vzhledem ke skupině *Devětsil* a na to, jakou roli hráli její představitelé v levicově orientovaných literárních časopisech. V dobovém kontextu se tedy budu snažit krátce charakterizovat i jiné literární časopisy, které měly význam pro zmiňované avantgardní sdružení.

V tomto úvodním oddílu budu pracovat s dostupnou literaturou týkající se zejména dějin levicové československé literatury dvacátých let dvacátého století. Budu se koncentrovat především na materiály, které se vztahují ke svazu *Devětsil* a jeho protagonistům. Zároveň se také budu snažit vyvarovat chybám spojených s texty vzniklými v době socialismu, a tudíž jistým způsobem ovlivněnými tehdejším režimem a spjatými s dobovým kontextem.

Další úsek textu bude náležet samotnému časopisu *Revue Devětsil*. Zde se zprvu zaměřím na okolnosti vzniku časopisu a obecné fakta s ním spojená, posléze provedu analýzu jednotlivých ročníků a jejich komparaci. Budu zkoumat obsah jednotlivých ročníků *ReDu* v souvislosti s uměleckým vyhraněním skupiny v letech, kdy časopis vycházel, tj. hlavně s *poetismem*. Hodlám tedy zmapovat směřování jednotlivých výtisků k určitým literárním proudům. Dále bych se chtěla věnovat nejen literární stránce magazínu, ale také jeho výtvarné sféře, oblasti věnované architektuře a všem povahám umění, které časopis nabízí.

V této části mé práce budu odkázána obzvláště na své vlastní mínění o publikační činnosti v *ReDu*, protože ta doposud nebyla detailně zpracována. Ovšem i nadále budu pracovat s materiálem, který se věnuje informacím o jiných publikacích *Devětsilu* a s dokumenty, které poskytují publikace samotné.

1. DEVĚTSIL V HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH SOUVISLOSTECH

28. října 1918 se vznikem samostatného československého státu otvírá nový společenský prostor a začíná tak velmi pokrokové období nejen naší historie, politiky a kultury, ale také literatury. Dobu první republiky a její písemnictví smíme právem pokládat za dovršení obrozenecké snahy o významné postavení českého národa ve společnosti a její kultuře.³ Ve víru vlasteneckého nadšení ze zrodu Československé republiky vznikají nejrůznější literární směry a umělecké skupiny reprezentované významnými českými umělci, a to nejen literáty, ale také novináři, výtvarníky a filozofy.

Liberální autoři, přívrženci T. G. Masaryka a představitelé pragmatismu (Ferdinand Peroutka, František Langer, Karel Poláček, Eduard Bass, bratři Čapkové ad.), odmítali komunismus a jeho revoluci, dávali přednost individualismu před kolektivismem, věřili v podstatu lidskosti a jejich víra se vyznačovala racionálním pojetím. Ne všichni se však radovali z demokracie T. G. Masaryka, především pak katoličtí autoři byly k tomuto politikovi a jeho stoupencům ve svém díle kritičtí. Masaryk byl totiž protestantského vyznání a s katolickou církví se v mnohém rozcházel.

Po první světové válce byla pak česká literární scéna reprezentována také krajně pravicovým a levicovým spektrem spisovatelů, i ti patřili mezi odpůrce prvorepublikové politiky a jejich propagátorů. Nacionalisté (Viktor Dyk, J. S. Machar, Karel Kramář ad.) lpěli na extrémně pravicových myšlenkách a ideálech. V opozici proti jejich koncepci politické i umělecké stáli levicoví autoři, kteří tvořili podstatnou majoritu. Jednalo se povětšinou o mladé avantgardní umělce, kteří si žádali změnu, revoluci a modernost.

Novodobí umělci se soustřeďovali kolem různorodých ať už méně či více význačných skupinách. Nejznámější a nejvýznamnější seskupení českých avantgardních umělců poválečné doby neslo název *Devětsil*. Pod záštitou této umělecké skupiny psali a tvořili vůdčí, levicově orientovaní autoři tehdejší éry. Během jednoho desetiletí, kdy *Devětsil* fungoval, vznikla stěžejní díla tohoto českého kulturního i uměleckého hnutí a zformovalo se mnoho významných literárních tvůrců, kteří si prošli všemi hlavními etapami naší avantgardy, tedy

³ LEHÁR, Jan, et al. Literatura v samostatné republice. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 547.

proletářskou poezií, poetismem i surrealismem, a nejednou i překročili ideologicky často svazující rámec.⁴

1.1 CESTA K ČESKÉ AVANTGARDĚ A ZROD DEVĚTSILU

Už v předválečném období se u nás formovaly první avantgardní skupiny nesoucí názvy *Osmá* a *Skupina výtvarných umělců*. Jednalo se především o výtvarníky, ovšem později se k nim přidali také architekti a literáti. Počátkem dvacátých let se pak v literatuře objevuje nová mladá generace rostoucí především z vlivu revolučních událostí a avantgardního umění v Rusku. Tamější avantgarda po roce 1917 a tehdejší říjnové revoluci dosáhla svého vrcholu, a přitahovala tak pozornost českých literátů, zjevně je ovlivňovala a inspirovala.

Tito spisovatelé zcela nepochybně dávali přednost filozofickým ideálům Karla Marxe a Friedricha Engelse a jejich náklonnosti ke komunismu než Masarykově demokracii a jejím stoupencům. Vyznavači komunismu usilovali o nastolení nového nejen společenského, ale v tomto případě také uměleckého řádu, který bude založen na velkých utopických myšlenkách, a hlavně nebude jako doposud jen pojmenovávat svět, ale bude ho také měnit. Pro umělce znamenalo toto smýšlení především naději v jiný, lepší svět.⁵

5. října 1920 v Praze vznikl *Umělecký svaz Devětsil*, později přejmenovaný na *Svaz moderní kultury Devětsil*. V prosinci 1923 pak vznikla jeho brněnská pobočka. Jednalo se o skupinu socialisticky orientovaných výtvarníků a literátů, kteří se poznali v pražském školním prostředí a po déle trvajících diskuzích se rozhodli pro založení zmiňovaného svazu. Skupina byla pojmenována podle rostliny, o níž se zmiňují bratři Čapkové ve svém souboru povídek *Krakonošova zahrada*. Jedná se o léčivou bylinu, která roste v horských oblastech a má všestranně léčivé účinky. Vzhledem k tomu, že avantgardní umělci stáli v opozici proti ideologickým názorům bratří Čapků, je trochu zvláštní, že se rozhodli pro jméno, které našli právě v jejich knize, to však mělo souvislost s jejich anticivilizačním cítěním.

⁴ LEHÁR, Jan, et al. *Krise avantgardy. Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha : Lidové noviny, 2008, s. 585.

⁵ LEHÁR, Jan, et al. *Literatura v samostatné republice. Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 552.

U zrodu *Devětsilu* stáli zejména Karel Teige, který se stal hlavním představitelem meziválečné avantgardy a směrů představovaných *Devětsilem* a o něco starší Vladislav Vančura, který byl jmenován prvním předsedou skupiny. Podle prvního programového prohlášení představeného dne 6. prosince 1920 dalšími členy, kteří skupinu zakládali, byli Artuš Černík, Josef Frič, Josef Havlíček, Adolf Hoffmeister, Karel Prox, Jaroslav Seifert, Ivan Suk, Ladislav Süß, Vladimír Štulc, Karel Vaněk, Karel Veselík a Alois Wachsmann.⁶

Devětsil chtěl svůj program prezentovat prostřednictvím přednášek (např. cyklem *Proletářská kultura*), recitačních pořadů, divadelních představení, vydávání almanachu nebo výtvarného alba. Nicméně brzy po založení svazu došlo mezi jeho reprezentanty k prvním rozepřím ohledně politického smýšlení. V roce 1921 vznikla *Komunistická strana Československa* založená z marxistické levice *Československé sociálně demokratické strany*.⁷ KSČ ve svých počátcích nebyla stranou radikálního smýšlení. Její členové z řad umělců byli nakloněni moderní umělecké tvorbě, byli opojeni světem, chtěli se jím bavit a žádali si obzvláště estetickou funkci literatury. Komunisté se však po čase stali stranou poměrně radikální. Mnoho umělců brzy pocítilo, že se ve svých představách zmýlili, a tak rychle jako následovali *Komunistickou stranu Československa*, se od ní začali distancovat. Politické neshody představovali po celé jaro roku 1921 hlavní problém *Devětsilu*, který byl alespoň částečně završen odchodem některých jeho členů (např. Karel Vaněk). Stávající autoři se poté shodli na tom, že se budou prezentovat jako „jednotná, revolučně socialistická skupina“, „pevná solidaritou, akčně cílá, byť nepočetná“.⁸

1.2 DEVĚTSIL A LITERÁRNÍ SKUPINA

V průběhu působení *Devětsilu* na české umělecké scéně, se jeho členy stali další umělci, a to básníci Vítězslav Nezval a František Halas, prozaici Jiří Weil a Karel Konrád, literární teoretici a kritici Artuš Černík nebo Bedřich Václavek a kromě dalších také malíři (Josef Šíma, Jindřich Štyrský, Toyen ad.), architekti (Jaromír Krejcar, Bedřich Feuerstein ad.) a

⁶ VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Devětsil. Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 53.

⁷ ADAM, Jan, et al. *Komunistická strana Československa. Ottova encyklopedie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004, s. 494.

⁸ VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Devětsil. Slovník literárních směrů a skupin*. Praha : Panorama, 1983, s. 53-54.

divadelníci (Jindřich Honzl, Jiří Frejka, Jiří Voskovec, E. F. Burian ad.).⁹ Umělecká základna skupiny byla však poměrně nestabilní. Mnozí členové sdružení opustili, nebo do něj v průběhu let přicházeli mimo jiné z dalších skupin sdružujících levicové umělce. Jedním takovým seskupením mladých autorů byla *Literární skupina* mající své působiště v Brně.

Toto seskupení levicově smýšlejících autorů se začalo utvářet počátkem roku 1921 v Přerově. Jednalo se především o moravské tvůrce, a to jmenovitě o Lva Blatného, Františka Götze, Čestmíra Jeřábka, Bohuše Stejskala, Josefa Chaloupka a Dalibora Chalupu. Uvedení autoři byli zakládajícími členy *Literární skupiny*. Později se ke skupině začali hlásit také spisovatelé jako Bartoš Vlček, Miloš Jirko, Josef Knap, Zdeněk Kalista, A. M. Píša, Jiří Wolker nebo Konstantin Biebel.¹⁰ Poslední tři jmenovaní po čase pro názorové rozdíly ze skupiny vystoupili a stali se zásadními členy pražského *Devětsilu*, a to i přes to, že Píšovo ani Wolkerovo působení v *Devětsilu* nemělo pro jeho programové směřování dlouhého trvání.

Podle svého programového letáku *Literární skupina* nesouhlasila s *civilizační poezií* S. K. Neumanna, protože nevyzdvihovala civilizaci tovární a průmyslovou, ale pouze krásu hmoty vraždící člověka. Zároveň také popírala *vitalistický naturalismus* známý například z díla Fráni Šrámka, protože neoslavoval podstatu žití, nýbrž jen život těla a pudů.¹¹ Hlavní směr, kterým se skupina ubírala, byl ve znamení *expresionismu*. Její dílo pak mělo být především diktaturou lásky a lidské družnosti, ovšem těžko říci, jak by takový diktát lásky měl fungovat a vypadat.

Ačkoli *Devětsil* a *Literární skupina* byly podobného zaměření, v mnohých názorech se lišily a do určité míry se jednalo o organizace, které si konkurovaly. Obě skupiny byly levicovým hnutím, které nesouhlasilo s individualismem, maloměšťáctvím a usilovalo o revoluci. Obě dvě sdružení chtěla vytvořit více než jen literární program. Usilovali o program životní. Ovšem jejich představa o revoluci se lišila.

Literární skupina vycházející z *expresionismu*, kladla důraz na idealistický humanismus. Její kolektivismus byl jakýmsi filozofickým uvažováním. Skupina ani tolik nestudovala mezilidské vztahy jako spíš niterní prožitky jednotlivce. *Devětsil* oproti tomu *expresionismus* odsuzoval jakožto umění dob minulých. Na rozdíl od moravských umělců žádajících si od

⁹ LEHÁR, Jan, et al. *Devětsil a poetismus. Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: NLN, 2008, s. 575-576.

¹⁰ VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Literární skupina. Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 144.

¹¹ VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Avantgarda známá a neznámá* [online]. Praha: Svoboda, 1971 [cit. 2011-03-31]. František Götz: PROGRAMOVÝ LETÁK, Dostupné z WWW: <www.ucl.cas.cz>.

svého díla zejména výchovnou funkci a hladovějících po etické revoluci, silně proklamoval marxismus. To vše vedlo k poměrně časté výměně názorů mezi jednotlivými členy obou dvou skupin. Literáti své mínění projevovali v různých statích a člancích a navzájem tak na sebe reagovali. Krom jiného právě tyto spory vedly k tomu, že se měnily členské základny *Devětsilu* a *Literární skupiny*.

1.3 DEVĚTSIL V PRŮBĚHU SVÉ PŮSOBNOSTI A JEHO PROGRAMOVÉ VYHRANĚNÍ

V první polovině dvacátého století se daly do pohybu nové projevy umění v podobě různých směrů a stylů. Nechali se jimi podnítit zvláště mladí začínající autoři, kteří se postupně začali dostávat do popředí literárního povědomí, a o kterých jsme se již zmiňovali. V literatuře se taktéž samozřejmě i nadále uplatňovala předválečná a válečná generace spisovatelů. Nejrozličnější, nově vznikající -ismy se formovaly především v poezii, která převládala nad tvorbou prozaickou i dramatickou.

Nejprve se do popředí zájmu českých literátů, a zejména *Devětsilu*, dostalo především *proletářské umění*, které bylo jakousi platformou toho, jak má poesie vypadat a kam se má ubírat. Za programové projevy počátečního proletářského období lze pokládat dvě Teigova prohlášení: *Novým směrem* (uveřejněné roku 1921 v časopise *Kmen*) a *Obrazy a předobrazy* (uveřejněné roku 1921 v časopise *Musaion*). Teige zde vyjadřuje své zklamání z někdejších uměleckých směrů, předlohu nové tvorby vidí v literatuře *unanimismu* a v lidovém umění:¹² „Skuteční umělci, opustiti již dávno příkrosti a nehoráznosti futurismu a pozdního kubismu i expresionismu, přenechali je epigonům. Dnes budují na troskách včerejšího řádu a světa: básní nové dny a nové noci, světější, pokojnější a líbeznější. Pro vás a pro všechny.“¹³ Další programová vymezení *proletářského umění* můžeme spatřovat v přednášce *Nové umění proletářské* přednesené Jaroslavem Seifertem na jednom z večerů *Devětsilu* roku 1922 v Praze. Jedná se převážně o dílo Karla Teigeho, které bylo vytištěno jako úvodní článek v *Revolučním sborníku Devětsil* taktéž roku 1922.¹⁴ Důležitou programovou a teoretickou

¹² VLAŠÍN, Štěpán. Života bído, ty nejsi dědičná... *Jiří Wolker*. Praha: Melantrich, 1980, s. 27.

¹³ TEIGE, Karel. *Obrazy a předobrazy. Svět stavby a básně*. Praha: Československý spisovatel, 1966, s. 32.

¹⁴ VLAŠÍN, Štěpán. Života bído, ty nejsi dědičná... *Jiří Wolker*. Praha: Melantrich, 1980, s. 30.

statí týkající se první umělecké etapy *Devětsilu* představoval pak zejména článek Jiřího Wolkera *Proletářské umění*, který byl přednesen na přednášce v kruhu časopisu *Var*.

Toto umění především vycházelo z potřeby revoluce, která proběhla v Rusku. Po první světové válce, tedy po období poznamenaném ničením hlavních životních hodnot, básníci hledali nějakou substanci jistoty, ke které by se mohli upnout. *Marxismus*, směr filozofický, sociologický, ekonomický i politický, hlásal nový začátek, potažmo i novou víru v budoucnost a sliboval utvoření stálých hodnot. Tak jako filozofické myšlenky *marxismu* lačnily po nastolení beztřídní společnosti tvořící svébytný a jediný možný celek, a to proletariát, tak i díla proletářské literatury viděla jen jeden uskutečnitelný program, a to v kolektivismu. Pryč byla doba individualit. Proletářští autoři neměli v individualismus důvěru. To bylo dáno zkušeností, kterou přinesla světová válka vypovídající o zrádnosti postavení jednotlivce a také evidentní potřebou utopie, v tomto případě komunistické, v níž bylo možno hledat útěchu.¹⁵

S odmítáním individualismu úzce souvisí co možná největší srozumitelnost poesie. Od autora se žádá, aby znázorňoval skutečnost přímo a neuchyloval se přitom k abstraktnu a absurditě. Tomu tak v minulosti mnohdy bylo, což je rovněž levicovými tvůrci svým předchůdcům vyčítáno. Umění mělo být jakýmsi zrcadlem skutečného světa, a tím pádem i srozumitelným pro čtenáře, pro široké publikum.

To, co se pak zdálo být pro proletářské umělce stěžejní, byla tendence, kterou jejich tvorba nemohla postrádat. Levicové umění se vyznačovalo snahou nezůstat pouze literaturou, a chtělo tak, aby jeho tvorba byla obohacena něčím navíc, něčím, co nazývá politickým. Po spisovateli se žádalo, aby byl především hrdinou, který nehledá k událostem vhodná slova, ale slovy působí na události.¹⁶

Dalším důležitým rysem a podstatným problémem *proletářského umění* byla jeho neschopnost komunikace se širokým literárním spektrem, která byla také důsledkem komunistického smýšlení. Dialog napříč všemi sférami přístupů k umění nebyl možný, a tak právě tady víc než kdekoliv jinde platilo – kdo nejde s námi jde proti nám, jinými slovy: „*Bud' to nové umění bude proletářské, nebo nebude vůbec.*“¹⁷

¹⁵ VUČKA, Tomáš. Devětsil a proletářské umění: Hledání definic, pojmů a kritérií. In *Revoluční sborník Devětsil*. Praha: Akropolis, 2010, s. 234.

¹⁶ TEIGE, Karel, et al. Nové umění proletářské. In *Revoluční sborník Devětsil*. Praha: Akropolis, 2010, s. 14.

¹⁷ TEIGE, Karel, et al. Nové umění proletářské. In *Revoluční sborník Devětsil*. Praha: Akropolis, 2010, s. 18

Proletářská poesie byla především záležitostí počátku dvacátých let. Od roku 1923 se však stal pro české básnictví stěžejní nově vzniklý směr, a to *poetismus*. Toto umění se zrodilo především zásluhou jednoho z nejvýraznějších českých avantgardních umělců Karla Teigeho, a byl to tedy směr, který se ustanovil v *Devětsilu*. Ačkoliv manifest *poetismu* byl zveřejněn až roku 1924, tento směr se začal vyvíjet o pár let dříve. Roku 1922 vyšel již uvedený *Revoluční sborník Devětsil*. Jednalo se o první svazek knižnice *Devětsil* založené stejnojmenným sdružením. Tento sborník obsahoval mimo jiné Teigovu závěrečnou stať, která směřuje k *poetismu* nebo Nezvalovu báseň *Podivuhodný kouzelník*, která je zřetelným nositelem znaků *poetismu* a také se stala klíčovým dílem tohoto nového směru. Nicméně první oficiální manifest tlumočící názory přívrženců *poetismu* vznikl zmíněného roku 1924 a jednalo se o programovou stať *Papoušek na motocyklu čili o řemesle básnickém*.

Tento styl se stal odpovědí na volání po změně, přinesl totiž to, co si česká literární scéna právě žádala – dynamiku a metamorfózu. Ryze český směr měl být výtvozem emocí a obrazem nové, dosud neznámé krásy. Jeho cílem bylo zobrazit atmosféru štěstí a otevřít světu doposud nepoznané obzory fantazie, k čemuž vcelku zdařile využíval princip volných asociací, které narušovaly zaběhlé tradice v umění. Vděčnými a oblíbenými motivy poetistů se tak staly exotické dálky, prostředí cirkusu a varieté, film, fotografie, fotbal, kouzla, hry a další druhy atrakcí a zábavy.¹⁸

Poetistická tvorba se od té předchozí proletářské poměrně lišila, vyznačovala se totiž obrazotvornou hrou. Z poezie se vytratilo mnoho prvků, které byly pro proletářské umění typické (tendenčnost, srozumitelnost, racionálnost, přizpůsobivost čtenáři, ...) a z literárních děl začala být patrná jistá podobnost se směrem mnohem vzdálenějším – s *dadaismem*. V rámci nové poezie vznikala díla, která byla vnímána všemi lidskými smysly. Byla barvitá a výrazná. Vyznačovala se humorem, jehož záměrem bylo zejména odlehčit poválečnou atmosféru. Skutečnost se začala jevit jako prázdná a nic neříkající, a proto pro básníka přestala být zajímavá. Komunistická idea ovšem z umění nevymizela, ale to tentokrát nemělo ukazovat, co je špatné a mělo by být jinak, nýbrž chtělo být představou radostného života.

Koncem druhého desetiletí česká avantgarda postupně ztrácela na své síle, a tak pro snahu stále si udržet dva nejdůležitější prvky levicového umění – modernost a revolučnost, zvolila pozvolný přechod od *poetismu* k *surrealismu*, směru, který se zrodil zvláště zásluhou André Bretona již počátkem dvacátých let. Surrealisté odmítali realistické pojetí světa a ostře útočili

¹⁸ LEHÁR, Jan, et al. *Devětsil a poetismus. Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: NLN, 2008, s. 576.

proti logice. K tomu jim sloužila psychoanalýza Sigmunda Freuda přenesená do slovesného umění v podobě tzv. *automatického textu*.¹⁹ Pro *surrealismus* se také stal zásadní Freudův výklad snů a sen jako takový. Autoři své básně psali na základě hlubinných asociací. Chtěli mysl jedince oprostit od reality a od kontroly jeho vědomí, chtěli se osvobodit a uvolnit, a proto volili metodu dekonstrukce *realismu*. Ta se projevuje i po formální stránce surrealistické poezie, která většinou postrádá jakékoliv zákonitosti, jako například interpunkci, rytmus nebo rým. Obdiv surrealistických autorů k dílu markýze de Sade nebo k tvorbě

tzv. *prokletých básníků* vedla také k jejich časté zálibě v iracionálních jevech, bizarnosti, děsu a šílenství. I přesto všechno můžeme ovšem říci, že *surrealismus* zůstal směrem v podstatě romantickým, který u řady umělců sehrál roli významného experimentálního období.²⁰

Ačkoliv se u nás povědomí o tomto francouzském směru začalo projevovat již v průběhu dvacátých let (v rozmezí let 1927 až 1928 v Praze proběhla první surrealistická výstava nových prací malířů Toyen a Štyrského), do české literatury tento francouzský směr vstoupil až v letech třicátých. Bylo to tedy v době, kdy už *Devětsil* jako literární skupina nefungoval. Pro názorové rozepře se nejprve roku 1927 rozpadl brněnský *Devětsil*, o tři roky později pak i ten pražský. Znamenalo to tedy, že se *surrealismus* v plné své míře této literární skupiny nedotkl. Nicméně po rozpadu *Devětsilu* se mnoho jeho bývalých členů stalo stoupenci *surrealismu*. Roku 1934 vznikla *Skupina surrealistů ČSR*, mezi jejíž představitele patřili například Karel Teige, Vítězslav Nezval, Konstantin Biebl, Jindřich Honzl, Jindřich Štyrský nebo Toyen, tedy lidé, kteří se dříve hlásili k slavné avantgardní skupině *Devětsil*.

¹⁹ Neupravený tok myšlenek, které postupují lidskou myslí.

²⁰ VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Surrealismus. Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 313.

2. DEVĚTSIL, ČESKÁ NAKLADATELSTVÍ, VYDAVATELSTVÍ A LITERÁRNÍ TISK

Zkonstituování samostatného československého státu nepřineslo změny pouze do okruhu poezie, ale také obohatilo český tisk. Vedle dřívějších vyhlášených nakladatelských a vydavatelských domů jako *Otto*, *Melantrich* nebo *Laichter*, které si stále udržovaly svou popularitu, se do popředí dostaly i čerstvě se rozvíjející instituce, které buď patřily soukromým osobám, nebo politickým stranám. V poválečném období bylo založeno poměrně malé množství časopisů zabývajících se výhradně literaturou. Doba přála především tisku věnovanému sociální nebo politické tematice. I přesto vznikala periodika, která byla důležitá pro následující literární vývoj. Byla to zejména literární periodika spjatá s levicově orientovanými autory.

Jednou z prvních nově vzniklých poválečných nakladatelských institucí spojených s *Uměleckým svazem Devětsil*, bylo nakladatelství *Františka Borového* založené již roku 1913. Jméno Františka Borového je neodmyslitelně spojeno s rozmachem české kultury v období před a v průběhu první republiky. Jednalo se o pokračovatele rodinné tradice, protože se již jeho otec a posléze i bratr věnovali nakladatelské činnosti. František Borový ml. se také přiučil práci s tiskem v nakladatelství *Jan Otto*, kde byl načas zaměstnán jako účetní. Borový vydával hlavně původní českou literaturu, ale zabýval se také překlady. Do roku 1925, kdy došlo k propojení nakladatelství s *Lidovými novinami*, blízce spolupracoval s S. K. Neumannem, jehož osoba stála u založení časopisů *Červen*, *Kmen* a *Proletkult*.

Všechny tyto tři časopisy nebyly spjaty pouze s osobou S. K. Neumanna, ale také úzce spolupracovaly se sdružením *Devětsil*. Časopis *Červen* (literární a kulturně politický časopis; vycházel v letech 1918 – 1921) byl založen a redigován S. K. Neumannem a byl také značně ovlivněn jeho individuálními stanovisky. Do *Června* zprvu přispívali většinou autoři generace roku 1914. V druhém a třetím ročníku se postupně stával řečníštěm pro autory *proletářského umění* a otvíral prostor pro literáty jako byli Karel Teige, Jaroslav Seifert, Jiří Wolker, A. M. Píša nebo Vladislav Vančura. *Červen* také roku 1921 přinesl první kolektivní vystoupení těchto spisovatelů v mimořádném čísle věnovaném *Devětsilu*.²¹

²¹ Mukařovský, Jan, et al. Časopisy - vydavatelství – překlady. *Dějiny české literatury IV.*. Praha: Victoria publishing, 1995, s. 173.

Rovněž další dvě Neumannova periodika byla nositeli tvorby a myšlenek mladých avantgardních autorů z *Devětsilu: Kmen* (literární týdeník v letech 1919 – 1921; umělecký měsíčník v roce 1922; měsíčník pro moderní kulturu v letech 1927 – 1929), ve kterém Teige publikoval program *Novým směrem*, a *Proletkult* (týdeník KSC pro proletářskou kulturu; vycházel v letech 1922 – 1924).

K dalším novodobým nakladatelským domům patřilo *Aventinum*, které neslo své jméno na počest legendárního renesančního tiskaře Jiřího Melantricha z Aventina. Jednalo se o nakladatelství tehdejšího studenta filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Otakara Štrocha-Mariena. Ten svůj první titul vydal již v roce 1919 a bylo to drama *Dolfa* od Josefa Marii. *Aventinum* spolupracovalo jak s mladými avantgardními umělci, tak i se starší generací reprezentovanou bratry Čapkovými, Antonínem Sovou, Josefem Karlem Šlejharem nebo Josefem Svatoplukem Macharem. V rámci Štrochova nakladatelství vycházely časopisy *Rozprava Aventina* (týdeník pro literaturu, umění a kritiku; vycházel v letech 1925 - 1934), *Musaion* (měsíční revue pro výtvarné umění; vycházel v letech 1928 -1931) a *Studio* (měsíční revue pro filmové umění; vycházel v letech 1929 – 1931).

Jak je zde již zmíněno, velmi důležité programové prohlášení Karla Teigeho, *Obrazy a předobrazy*, bylo vytištěno právě na stránkách aventinského časopisu *Musaion*. S časopisem *Rozprava Aventina* zase úzce spolupracoval Adolf Hoffmeister. Například se hojně podílel na výsledné podobě druhého ročníku periodika, kam kromě karikaturních kreseb také přispíval svými zajímavými texty, kupříkladu fejetony. V *Rozpravě* také například na pokračování vycházel volný cyklus ilustrovaných črt *Kaleidoskop*. Šlo o dílo dalšího avantgardního umělce ze skupiny *Devětsil*, tentokrát Josefa Šímy.²²

Roku 1927 došlo k přestěhování *Aventina* do nových prostor v Purkyňově ulici, kde byla posléze otevřena tzv. *Aventinská mansarda*. Jednalo se o knihkupectví, čítárnu a galerii, která pořádala řadu výstav výtvarného umění. Svá díla zde představil například Jindřich Štyrský, Josef Šíma nebo Adolf Hoffmeister. *Aventinská mansarda* byla roku 1931 uzavřena kvůli finančním potížím. Ze stejných důvodů zaniklo roku 1934 i samotné nakladatelství. Roku 1945 byla jeho činnost nakrátko obnovena. Ovšem vinou likvidace soukromých nakladatelských domů, *Aventinum* fungovalo už jen čtyři roky.

Co se týče levicově zaměřeného literárního tisku, s *Devětsilem* kromě S. K. Neumanna a Otakara Štrocha-Mariena souvisela rovněž osoba Zdeňka Nejedlého a F. X. Šaldy. Zdeněk

²² KOLAŘÍK, Karel. Rozpravy Aventina. *Zprávy* [online]. 2008, č. 2, [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.scb.wdr.cz/scb_zpravy_2008-2_rozpravy.html>.

Nejedlý založil a redigoval časopis *Var* (pokrokový list pro veřejné otázky; vycházel v letech 1921 – 1930), který mimo jiné také poskytoval prostor k uveřejnění umělecké tvorby avantgardních spisovatelů. Pro skupinu bylo ve spojitosti s *Varem* důležité především to, že zde roku 1922 byl otištěn již jmenovaný programový manifest Jiřího Wolkerera *Proletářské umění*.

F. X. Šalda o něco později, přesněji řečeno v polovině dvacátých let, založil vlastní časopis *Tvorba* (čtrnáctideník pro kritiku a umění v letech 1925 – 1928; týdeník pro literaturu, politiku a umění v letech 1928 – 1938). Díky tomuto tisku se Šalda sblížil s těmi nejmladšími, levicově orientovanými autory. Ze spektra *Devětsilu* se na tvorbě autorsky podíleli obzvláště Karel Teige, Jindřich Honzl, Konstantin Biebel, Karel Konrád, Vladislav Vančura, Bedřich Václavěk nebo Adolf Hoffmeister.

Patrně jedním z nejvýznamnějších literárních periodik, do kterého přispívali představitelé *Devětsilu*, byl časopis *Cesta* (týdeník pro literaturu, život a umění; vycházel v letech 1919 – 1930). Tento časopis otvíral prostor pro široké spektrum spisovatelů i literárních směrů. V zásadě do něj přispívali zejména autoři předválečné moderny vycházející z *civilismu* a *vitalismu*. Našlo se zde ovšem i místo pro mnohé prvotiny avantgardních autorů. Byly zde uveřejněny například Wolkerovy, Pišovy nebo Vančurovy práce.

Poté, co se naše země ustanovila jako samostatný stát, se utvořil prostor i pro satirické žurnály. Rovněž v tomto jízlivém a ironickém tisku se našlo místo pro levicově vyhraněné tvůrce. Dokladem takových případů může být časopis *Trn* (satirický časopis studentů; vycházel v letech 1922 – 1932), který patřil mezi levicový tisk nejmladší generace (jeho zakladatelem byl protagonist avangardy Karel Konrád). Časopis prostřednictvím anekdot, glos nebo povídek napadal zvláště maloměšťáctví a jeho přetvářku. Vedle samotného uměleckého textu zahrnoval také doprovodné kresby, které byly pro znázornění nadsázky stěžejní. Z okruhu *Devětsilu* v *Trnu* publikovali třeba E. F. Burian, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Karel Vaněk nebo Karel Teige.

I přes ucházející množství časopisů, které nabízely avantgardní inteligenci svou spolupráci, těmto mladým spisovatelům chyběl vlastní tisk. Jedním z prvních stálých periodických orgánů se stal *Host* (Měsíčník Literární skupiny; vycházel v letech 1921 – 1929), který vznikl v Přerově jako hlavní fórum moravské *Literární skupiny*. Právě díky stránkám *Hostu* docházelo ke spolupráci a také k výměně názorů mezi představiteli avantgardních skupin, tedy *Devětsilem* a *Literární skupinou*. Jeho vydávání bylo brzy po založení přesunuto do Prahy a periodikum se tak po vzájemné dohodě v letech 1923 až 1924 stalo zásadním časopiseckým orgánem nejen moravských spisovatelů, ale také reprezentantů *Devětsilu*. Pro ty bylo nejdůležitější zřejmě to, že zde byly otištěny základní manifesty

poetismu, a to Nezvalův program *Papoušek na motocyklu čili o řemesle básnickém* a Teigova stať *Poetismus*.

Představitelé *Devětsilu* tedy sice přispívali do časopisů jako *Červen*, *Kmen* nebo *Host*, a také roku 1922 vydali svůj *Revoluční sborník Devětsil* nebo sborník *Život II*, ale stále ještě postrádali svou vlastní skupinovou časopiseckou tribunu. Po neúspěšných pokusech založit stálý žurnalistický orgán se pro ně jedním z prvních nakonec stal neperiodický sborník *Disk* (internacionální revue; vycházel v letech 1923 – 1925). Tento sborník zjevoval nové poetistické zaměření skupiny a koncentroval se pak zejména na *konstruktivismus* a moderní básnické a výtvarné směry. Ve snaze sblížit českou avantgardu se zahraniční se zde objevila řada článků v cizojazyčném překladu, ovšem sborník vyšel pouze ve dvou číslech.

Dalším devětsilovským magazínem bylo *Pásmo* (mezinárodní moderní měsíčník *Devětsilu*; vycházel v letech 1924 – 1926). Jednalo se o periodikum brněnské pobočky *Devětsilu*, které se nejprve svým podtitulem prezentovalo jako „moderní leták“. Vzhledem k době svého vzniku a konci působení časopisu, je patrné, že se věnoval především otázkám *poetismu*. V jeho duchu se nezabýval pouze literaturou, ale otvíral prostor i jiným druhům umění jako je například kinematografie nebo architektura.

Teprve v druhé polovině dvacátých let se naplnila tužba *Devětsilu* po své vlastní časopisecké základně. Záslouhou nakladatelství *Odeon* a Teigeho spolupráce s jeho majitelem Janem Fromkem, byl založen časopis *Revue Devětsil* (měsíčník pro moderní kulturu; vycházel v letech 1927 – 1931). Jmenovanému nakladatelství a časopisu samotnému jsou věnovány následující kapitoly.

3. REVUE DEVĚTSIL – VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU

Patrně nejvýraznější meziválečné periodikum, které vzniklo pod záštitou *Devětsilu* a jako jeho dominantní atribut reflektovalo hlavní postoje, cíle a názory pražských avantgardních umělců, byla *Revue Devětsil*. Tento levicově zaměřený časopis zrcadlil nejen umělecké, ale také společenské a politické aspekty své doby a zároveň kolem svého redakčního centra soustřeďoval jedny z nejvýraznějších literárních osobností tehdejšího Československa.

3.1 NAKLADATELSTVÍ ODEON VE SPOLUPRÁCI S DEVĚTSILEM

Jan Fromek se ke své činnosti nakladatele dopracoval absolvováním odborné školy *Grémia knihkupců a nakladatelů* a také povoláním knihkupce u firmy Aloise Srdce, v *Komunistickém knihkupectví a nakladatelství* nebo v *Zemědělském knihkupectví Adolfa Neuberta*. Jelikož pocházel z nemajetné rodiny, svou vlastní nakladatelskou instituci postrádal do doby, než se roku 1925 výhodně oženil se Zdeňkou Kohnovou, majitelkou nemalého věna. Rok Fromkovy svatby byl i rokem založení jeho pražského nakladatelství *Odeon* (název nakladatelství je zároveň původní označení pro zastřešené antické stavby kruhového půdorysu, které sloužily pro nejrůznější umělecká představení).²³

Již v době před samotnými počátky *Odeonu*, byl jeho zakladatel v kontaktu se členy *Devětsilu*. Během svého působení v *Komunistickém knihkupectví a nakladatelství* se Fromek seznámil s Jaroslavem Seifertem a přes něj i s ostatními avantgardními umělci. Dokonce prvním výtiskem *Odeonu* byl Vančurův román *Pole orná a válečná*. Ediční plán *Odeonu* vznikl ve spolupráci se členy *Devětsilu*, například s Vítězslavem Nezvalem, Jindřichem Honzlem nebo s Jindřichem Štyrským. Tito spolupracovníci se pak scházeli na neformálních schůzkách v pražských kavárnách.²⁴

Devětsil byl s osobou Jana Fromka propojen především přes Karla Teigehe. Teige nebyl jen vůdčí osobností skupiny, ale také hlavním stálým spolupracovníkem *Odeonu*, ve kterém

²³ ŠIMEK, Robert. *Www.profit.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-13]. Hvězda jménem Odeon. Dostupné z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/hvezda-jmenem-odeon.aspx>>.

²⁴ ŠIMEK, Robert. *Www.profit.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-13]. Hvězda jménem Odeon. Dostupné z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/hvezda-jmenem-odeon.aspx>>.

našel podporu v prosazování svých uměleckých projektů. Trvalá Teigeho spolupráce s nakladatelstvím spočívala především v typografické a grafické činnosti. Teige byl význačným meziválečným typografem. Upravoval celou řadu knih a plakátů, pozvánek či reklamních tisků pro různé nakladatelské domy včetně *Odeonu*.²⁵ Byl dvorním typografem Fromkova nakladatelství a navrhl také třeba jeho nakladatelskou značku. Mimo to působil jako výtvarný referent mnoha předních časopisů (*Kmen, Červen, Čas, Lidové noviny, Právo lidu*, ad.) a také byl autorem odborných publikací týkajících se této oblasti.²⁶

Součinnost *Devětsilu s Odeonem* spočívala zejména v publikaci časopisu *Revue Devětsil*, kdy Jan Fromek na základě spolupráce se členy skupiny a především s Karlem Teigem umožnil výtisk tohoto periodika. *ReD* pak na oplátku na svých stránkách zveřejňoval reklamu na Fromkovo nakladatelství a tituly jím vydávané.

Nakladatelství *Odeon* patřilo mezi nejproduktivnější nakladatelské domy dvacátých let. Tisklo zmiňovaný časopis *ReD*, pyšnilo se svou základní knižnicí *Edice Odeon*, dále vydávalo tituly pod knižnicemi *Románová knihovna, Malá edice, Sbírka průvodců, Bibliografická edice a Poezie*. Ovšem produkce *Odeonu* byla nezřídka kdy ztrátová. Jan Fromek si pro své nakladatelství vybíral tituly, jejichž šíření přinášelo jisté riziko, protože byly čtenářsky náročné (například sedmidílný román Marcela Prousta *Hledání ztraceného času*), a proto také musel čelit finančním problémům, které se mu však podařilo překonat.

Roku 1940 pak vinou německé okupace naší země *Odeon* zanikl. Jan Fromek byl nucen kvůli nacistickému pronásledování opustit Prahu. Po válce nakladatel pracoval v dalších vydavatelských institucích (*Naše vojsko, Státní nakladatelství dětské knihy* ad.) a později také na ministerstvu kultury a školství, kde svou kariéru završil.

Pod jiným vedením byl chod *Odeonu* obnoven roku 1966, kdy se pod tímto názvem začalo prezentovat *Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění*. Po sametové revoluci v roce 1989 nakladatelství sice znovu zaniklo, ale v devadesátých letech byl jeho provoz opět inovován.²⁷

²⁵ Karel Teige například graficky uspořádal *Revoluční sborník Devětsil* (1922) a básnické sbírky *Pantomima* (Vítězslav Nezval; 1924) a *Na vlnách TSF* (Jaroslav Seifert; 1925).

²⁶ BIELESZ, Petr. *Www.olmuart.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-04-14]. Asymetrická harmonie. Dostupné z WWW: <<http://www.olmuart.cz/?detail=1062>>.

²⁷ ŠIMEK, Robert. *Www.profit.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-13]. Hvězda jménem Odeon. Dostupné z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/hvezda-jmenem-odeon.aspx>>.

3.2 REVUE DEVĚTSIL – OBECNÁ FAKTA

ReD – *Revue svazu moderní kultury Devětsil* s podtitulem *Měsíčník pro moderní kulturu* vycházela letech 1927 až 1931, ovšem jednalo se pouze o tři ročníky. Z počátku totiž vycházela pravidelně, tj. prvního dne každého měsíce, desetkrát ročně (s výjimkou letních prázdnin – červenec, srpen), později nepravidelně. První číslo bylo publikováno 1. října 1927, poslední 1. července 1931. Měsíčník měl spíše malý formát. Na prodejních pultech se objevoval v rozměrech 240 x 180 mm. Titulní listy byly barevné, ostatní strany měly černobílou podobu. Co se týče peněžité hodnoty magazínu, cena jednoho čísla byla 6 Kč. Předplatné na rok stálo 60 Kč, předplatné na měsíc 30 Kč. Cena pro zájemce z ciziny podléhala valutární úpravě.

Sídlo redakce, v jejímž čele stál Karel Teige, který časopis redigoval, bylo v Praze 2 v Černé ulici č. 12. Jeho zástupcem v Brně byl Bedřich Václavek s redakční adresou Brno – Židenice, Vaškova č. 11. Příspěvateli listu nebyli však pouze jednotliví členi svazu *Devětsil*, nýbrž také ostatní českoslovenští, ale i světoví protagonisté moderních hnutí. V tomto směru bylo právě slovo „moderní“ tím klíčovým heslem žurnálu. *ReD* si přál utvořit zřetelnou čáru mezi pokrokovými formami a zastaralou hynoucí tvorbou.

Na svých prvních stránkách zahajovacího čísla časopis představil vlastní program, obsah a záměr. *ReD* „...*chce býti synthetickým časopisem mezinárodní moderní kulturní tvorby. Jeho obsahem bude prostě život moderní tvorby, zrod nových forem, vítězství vynálezů a napětí experimentů. Chce býti prospektem ideí, které se realizují, těch, které dosud nejsou či nemohou býti realizovány, reportérem z pracoven atelierů, kde krystalisují návrhy a formy nových životních hodnot, ukazovatelem výsledků souborné produktivní práce, budující nové podmínky kultury, chce býti věstníkem ze všech oborů t. zv. uměleckých i naučných, zkrátka celistvým a úplným panoramatem světa a atlasem poesie.*“²⁸

ReD se chtěl spoluúčastnit na vytváření nových estetických, vědeckých i sociálních forem, a proto se soustředil na všechny komponenty, které kultura nabízela. Neomezoval svůj zájem pouze na určitou sféru umění, ale zabýval se širokým kulturním spektrem. Toužil po tom, jak sám hlásil, být „panoramatem světa“.

²⁸ *ReD. ReD. 1.10.1927, č. 1, s. 1.*

Časopis chtěl také být atributem mezinárodním, a tak dával prostor nejen československým aspektům, ale i zahraničním záležitostem. Jeho cílem bylo poskytovat informace o kulturním dění ve světě, přinášet pohled na umělecké metamorfózy, ke kterým docházelo a zároveň mít na tom všem svou zásluhu. Tedy „...*chce býti spolupracovníkem všech konstruktérů nového lidského vesmíru, spolubojovníkem sociální revoluce, která, přemodelující tvář země, zasazuje tvořivou práci v nový životní organismus, v mladou strukturu socialistického života.*“²⁹

V souvislosti s dobovou kulturní tendencí a uměleckým stanoviskem *Svazu moderní kultury Devětsil* se toto periodikum hlásilo k soudobým směrům *kolektivismu* a *poetismu* a chtělo být současně jejich zásadním vzorníkem i sborníkem. To bylo také dalším argumentem, proč byl *ReD* nakloněn svým co možná nejpestřejším tématům. Časopis shromažďoval svou látku kolem literatury, hudby, tance, divadla, filmu, fotografie, estetiky, psychologie, filozofie, sociologie, architektury, typografie, polygrafie, žurnalistiky, reklamy, zpravodajství a dalších zájmových složek nejrůznějších kulturních i vědních okruhů.

Na stránkách *ReDu* se poměrně ve velké míře objevovala inzerce, jejíž četnost se stala pro časopis typická, ovšem v tom vzhledem k ostatnímu literárnímu tisku netvořil výjimku. *ReD* tak horlivě představoval především nakladatelství *Odeon* a tituly jím vydávané. Nezvyklá pak nebyla ani propagace oblíbeného nábytku a bytového zařízení *bauhausu*, knihtiskařských domů či konkurenčních časopisů.

Zajímavostí také je, že periodikum vzhledem ke svému levicově orientovanému zaměření, stejně jako ostatní prvorepublikový socialistický tisk, podléhalo cenzuře. Některá čísla *ReDu* proto obsahují zcela prázdná místa v textu nebo stručné ironické informování o konfiskaci tisku.

Stručně řečeno *ReD* byl „...*rudým signálem přicházející nové epochy kultury.*“³⁰

²⁹ *ReD. ReD. 1.10.1927, č. 1, s. 1.*

³⁰ *ReD. ReD. 1.10.1927, č. 1, s. 2.*

4. RED – PRVNÍ ROČNÍK (1927 – 1928)

První ročník časopisu zahrnoval celkem 360 stran v deseti číslech, jejichž obsah byl rozdělen do několika okruhů: básně; krásná próza; estetika, filozofie, kritiky, manifesty, eseje a poznámky; divadlo, kabaret, cirkus, music-hall, tanec a balet; hudba; film a fotografie; socialismus a třídní boj; architektura, urbanismus, průmysl a bytová otázka; vědy a technika; fyzická kultura; typografie a reklama; fejeton.

Titulní strany prvního ročníku časopisu byly většinou v režii Karla Teigeho, který se zabýval jejich typografickou kompozicí. Ovšem titulní strana prvního čísla získala svou podobu na základě fototypografické činnosti Jaroslava Rösslera, který byl taktéž představitelem *Devětsilu* a výtvarně se podílel i na vzhledu jiných časopisů (*Pásmo*, *Disk* atd.). Rösslerova fotomontáž zdobila také titulku sedmého čísla. Dále se na titulních stranách objevily například náčrty stavebních projektů architekta Jaromíra Krejčara, který ve třicátých letech získal dvě ceny *Grand prix* a *Zlatou medaili* za architekturu na mezinárodní výstavě v Paříži.

První ročník *ReDu* se krom zásadního vymezení svých snah a zájmů a dále pak publikováním stěžejních děl zdejší i světové avantgardy, stal pro českou veřejnost důležitým zejména devátým číslem, ve kterém své čtenáře seznámil s manifestem *poetismu*. Také se podrobně věnoval avantgardní architektuře, *Osvobozenému divadlu* a byl fascinován osobou Charlieho Chaplina.

4.1 UMĚLECKÁ LITERÁRNÍ TVORBA V REDU (1927 – 1928)

V prvním ročníku periodika byla zastoupena jak poezie, tak i próza, ovšem větší množství básní než prozaických útvarů bylo evidentní. Dvacáté století bylo dobou, kdy dějiště literatury patřilo především poezii, což bylo dáno uměleckými směry, které se v rámci svých programových tezí lépe uplatňovaly právě v básnictví.

V letech 1927 až 1928 byly v *ReDu* otištěny například básně Konstantina Biebla (*Protinožci*; *S lodí, jež dováží čaj a kávu*; *Na bílém polštáři ad.*), Františka Halase (*Bouře*; *Krev dětství ad.*), Jaroslava Seiferta (*Mokrý obraz*; *Tanec dívčích košil*), Jiřího Voskovce (*Dvě básně*) nebo Stanislava Kostky Neumanna (*Magnolie*). Časopis rovněž zprostředkoval básnické podněty přicházející od zahraničních autorů, především pak francouzských. Byla zde

publikována kupříkladu básnická tvorba Guillaumea Apollinairea (*Vítězství*), Pierra Alberta Sirota (*Paříž v květnu*), Lautréamonta (*Zpěvy Maldororovy*), Pierra Minetta (*Amour*) nebo Philippa Soupaulta, jehož báseň *Do Prahy* byla vůbec prvním uměleckým dílem otištěným na stránkách časopisu. Soupault napsal tuto básnickou skladbu v roce 1927, poté co navštívil Prahu a spřátelil se s představitelem *Devětsilu*. Báseň *Do Prahy* byla v *ReDu* uveřejněna v originální podobě bez českého překladu. Ovšem většina cizojazyčně psaných děl se do magazínu pochopitelně překládala. O české překlady se zasloužili Karel Teige, Vítězslav Nezval, Jiří Voskovec a Jožka Nevařilová.

Jak již bylo zmíněno, próza se na stránkách *ReDu* objevovala sporadicky, což se vztahovalo na všechny tři ročníky časopisu. Příkladem prozaické tvorby otištěné v prvním ročníku může být povídka *Lenost a jiné* od Karla Konráda, která je zajímavá svou grafickou stránkou jasně směřující k *poetismu*, nebo povídka *Sfínx se nudí* od Jiřího Mařánka.

4.2 ODBORNÉ STUDIE A ČLÁNKY V REDU (1927 – 1928)

Jedním z největších přínosů prvního ročníku *ReDu* bylo beze sporu vydání manifestů *poetismu*, které vyšly v devátém čísle (1928). Toto programové prohlášení *Devětsilu* se skládalo ze tří částí: *Kapka inkoustu* (Vítězslav Nezval), *Ultrafialové obrazy, čili artificialismus* (Karel Teige) a *Manifest Poetismu* (Karel Teige). Jak už bylo zmíněno a také jak nás informuje první číslo *ReDu*, časopis byl zasvěcen zejména veselému a hravému *poetismu*, a proto se veškerý obsah červnového čísla, tedy stran 305 až 336, věnoval programovému vymezení tohoto uměleckého směru.

Vítězslav Nezval ve své *Kapce inkoustu* píše: „Bylo to za dlouhých hovorů a nočních procházek Prahou, kdy, věříce v modernost, vývoj, nový řád, lidskou vynalézavost a kdy cítíce svou sensibilitu, nenávidíce literátství, těžkopádnost a karierní snahy, vidouce rozkvétat jaro, pohybovati se hvězdy a cítíce žhavé přátelství, vynalezli jsme s Teigem poetism. Tento Teigův a můj název, jenž se narodil jednoho večera v baru, nechtěl býti programem ani módou. Vyjadřoval: potřebu umělého uspořádání reality tak, aby byla schopna ukojiti všecken lidský poetický hlad, jimž stůně století. Nechtěl vymýšleti nové světy, ale uspořádati tento svět lidsky,

to je tak, aby byl živou básní. Jeho prostředkem mělo být slovo, zvuk, skutečnosti tohoto světa aranžované a řízené vynalézavostí a sensibilitou.“³¹

Karel Teige mezi manifesty *poetismu* zařadil i svou vlastní stať *Ultrafialové obrazy, čili artificialismus*. Jednalo se o poznámku k obrazům Štyrského a Toyen, kterou do manifestu začlenil, protože věřil v úzkou příbuznost *poetismu* s *artificialismem* na základě společného východiska obou směrů.³²

Ve třetí části svého prohlášení, v samotném *Manifestu Poetismu*, Karel Teige jako jeden z důvodů, proč *Devětsil* ustoupil od *proletářského umění* a začal proklamovat *poetismus* uvádí, že *proletářská poezie* ustrnula na mrtvém bodě naivní táborové rétoriky a v zápalu třídního boje zapomněla na sebe samou. Dále pak v textu tuto poezii dokonce nazývá „*nemarxistickým bludem a estetickým nesmyslem*“³³, a proto se devětsilovská tvorba nadále chtěla upínat k nově zrozené poesii, jakou přinesl Vítězslav Nezval a jeho *Podivuhodný kouzelník*.

První ročník a jeho odborné texty nebyly zasvěceny pouze *poetismu*, ale také již předznamenávaly *surrealismus*, který v československém kulturním klimatu v letech 1927 až 1928 prozatím nebyl zcela aktuální. Psychoanalýze jako literárnímu prostředku, který byl plně využit právě surrealisty, se věnoval článek *Všeobecné použití psychoanalýzy* od Angela Hesnarda otištěný na stranách 356 až 357.

První ročník *ReDu* seskupil nemalé množství odborných prací Bedřicha Václavka. Ve stati *Akrobat se stává mistrem* pozoroval prvky poetické tvorby Vítězslava Nezvala, podobně sledoval dílo Karla Konráda nebo Viléma Závady. Také se věnoval *expresionismu*, *dadaismu* a dalším rysům soudobé německé prozaické tvorby ve svém článku *Nová německá prosa*. Dále byl v *ReDu* publikován autoreferát a epilóg *Fronta*, který se zaobíral tzv. mezinárodním sborníkem soudobé aktivity, kritický článek *O svobodný rozhlas*, nebo pojednání *Typ revolučního žurnalisty*, kde se věnuje sociálně orientované žurnalistice.

³¹ ReD. *ReD*. 1.6.1928, č. 9, s. 313.

³² ReD. *ReD*. 1.6.1928, č. 9, s. 315.

³³ ReD. *ReD*. 1.6.1928, č. 9, s. 318.

4.3 DIVADLO V REDU (1927 – 1928)

V roce 1925 *Devětsil* založil svou divadelní sekci - *Osvobozené divadlo*. Vůdčími osobnostmi této pražské avantgardní divadelní scény byli Jindřich Honzl, Jindřich Frejka a Emil František Burian. Divadelní repertoár byl reprezentován především humornými a satirickými dramaty autorské dvojice Jiří Voskovec a Jan Werich ve spojení s hudbou Jaroslava Ježka a samozřejmě byl pod vlivem módního *poetismu*. Divadlo přežilo i rozpad svazu *Devětsil* a bylo v chodu až do roku 1948.

Osvobozenému divadlu, jeho divadelním hrám a představitelům bylo v *ReDu* vyhrazeno nemálo stran a řádek. Zejména Jindřich Honzl, jako jedna z čelních personalit divadla, dostal v časopisu své slovo. Honzl se zde věnoval jak repertoáru *Osvobozeného divadla*, tak i světovým divadelním scénám jako například *Státnímu židovskému komornímu divadlu* v Moskvě nebo ruskému baletu. Osoba Jindřicha Honzla nebyla pouze přispěvatelem časopisu, ale také jeho tématem. Redakce *ReDu* otiskla článek *Věc Jindřicha Honzla*, Vítězslav Nezval byl zase autorem stati *K tvorbě Jindřicha Honzla*. Dvojice W & V se také stala přispěvatelem prvního ročníku periodika. Za zmínku stojí společný článek obou autorů *Music-hall a co z toho pošlo*, kde nabídli pohled na hudební divadelní představení tohoto typu.

Páté číslo *ReDu* pak například přineslo fotografie z představení *Nevěsta*, *Učitel a žák*, *Trosečníci* a *Vest pocket revue*, tedy dramata uváděných *Osvobozeným divadlem*. Za zmínku stojí také divadelní hra o třech dějstvích *S. O. (Nemocná dívka)* od Vítězslava Nezvala, která byla v repertoáru divadla a která se také v psané podobě představila v sedmém čísle magazínu. Toto drama bylo ovšem v *ReDu* zveřejněno pouze z části. Konkrétně se jednalo o první scénu druhého dějství.

4.4 ARCHITEKTURA V REDU (1927 – 1928)

Architektonickému umění byl v *ReDu* vymezen poměrně velký prostor. Co se týče prvního ročníku, architektura byla kulturním oborem, který zde byl zastoupen nejpočetněji. *Devětsil* měl vedle své divadelní sekce také sekci architektonickou. Jednalo se o sdružení *ARDEV*, jehož předsedou byl Karel Honzík a dalšími členy například Jaroslav Fragner, Jaromír Krejcar, Pavel Smetana, Karel Seifert, Vít Obrtel nebo Evžen Linhart.

Již první číslo *ReDu* přinášelo několik náčrtů stavebních projektů členů *ARDEV* a také krátký medailonek věnovaný tragicky zesnulému architektovi Karlovi Seifertovi, který se stal roku 1927 obětí automobilové nehody. Druhé číslo periodika pak pro změnu obsahovalo

kupříkladu rozsáhlý článek Zdeňka Rossmanna *Architektura a sovětské zřízení* nebo příspěvky M. J. Ginsburga *Architektura v SSR* a *Nové metody architektonické tvorby*.

Celé páté číslo pak bylo věnováno soudobé mezinárodní architektuře, která zde byla znázorněna ve fotografiích a architektonických nákresech. *ReD* tak poskytl pohled na celosvětově známé stavby jako byly textilní továrna v Leningradě, divadlo v Moskvě, továrny Fiat v Lingottu u Turina, hangáry v Norfolku nebo dům v Elektrotrustu v Moskvě, ale také zde byly otisknuty črty anonymních moderních domů a bytových jednotek jako například domu lékaře v Prostějově nebo dělnické obytné buňky.

Desáté číslo časopisu se věnovalo výlučně nové české architektuře. Toto vydání kromě dalších náčrtů nejrůznějších architektonických projektů členů *ARDEV* přineslo také německy psanou studii *Moderne architektur in tschechoslowakei* Karla Teigeho, který byl novodobou architekturou přitahován.

Na stránkách *ReDu* byla věnována značná pozornost *Bauhausu*, jedné z nejvýraznějších avantgardních škol architektury a designu, jejíž styl inspiroval představitele *Devětsilu*. Magazín například v prvním ročníku publikoval *Zásady práce Bauhausu* od německého architekta a zakladatele *Bauhausu* Waltera Gropiuse.

4.5 MALÍŘSTVÍ, FOTOGRAFIE A FILM V REDU (1927 – 1928)

Výtvarnou sekci *Devětsilu* reprezentovali zejména dva přední čeští malíři – Jindřich Štyrský a Toyen (vlastním jménem Marie Čermínová). Výtvarné umění v *ReDu* bylo pak představováno zvláště těmito dvěma osobnostmi českého i světového malířství. Text v magazínu byl často doprovázen Štyrského a Toyen malbou, jejich dílu bylo věnováno početné množství článků (Philippe Soupault: *Štyrský a Toyen*, ad.) a samotní malíři zde, krom své tvorby výtvarné, v roce 1927 zveřejnili i svou studii *Artificielismus*. V článku srovnávají kubistický přístup k malířství s přístupem *artificielismu*, jehož postupy souznívající s poezií vyzdvihují: „*Artificielismus je ztotožněním malíře a básníka. Neguje malířství jako pouhou formovou hru a zábavu očí (bezpředmětné malířství). Neguje malířství formově historizující (surréalismus). Artificielismus má abstraktní vědomí reality. Nepopírá existenci reality, ale neoperuje s ní. Jeho zájem je soustředěn na POESII, jež vyplňuje mezery mezi reálnými formami a již realita vyzračuje.*“

Obsah *ReDu* byl vedle textů, maleb a črtů dotvářen také fotografiemi. Zastoupení klasických fotografií ovšem nebylo tak hojné, jako výskyt tzv. *fotogramů* (umělecká fotografická technika pracující bez fotografického optického přístroje). V prvním ročníku *ReDu* se například objevily *fotogramy* známého amerického fotografa a malíře Man Raye, J. Tršického nebo již zmiňovaného Jaroslava Rösslera.

ReD se široce zabýval také filmovým uměním. V časopisu vyšly texty Artuše Černíka, E. Markalouse, E. Donce-Brisy nebo Charlieho Chaplina. Poslední jmenovaný byl velkou inspirací a námětem *Devětsilu* i jeho tisku, *ReD* nevyjímaje. Charles Spencer Chaplin, významný filmový tvůrce a ikona avantgardních autorů, roku 1925 získal na základě své umělecké práce čestné členství v *Devětsilu*. Pro první ročník *ReDu* je charakteristické značné množství fotografií zobrazujících tohoto filmaře. Další populární osobností, kterou byl *Devětsil* fascinován a které bylo vymezeno místo v jeho časopise, byla herečka, zpěvačka a tanečnice Josephine Baker.

5. RED – DRUHÝ ROČNÍK (1928 – 1929)

Druhý ročník *ReDu* vycházel v identické podobě a za stejných zákonitostí jako prvních deset výtisků. Jednalo se o stejný počet čísel vycházejících tentokrát v rozmezí září a června, celkově v 324 stranách. Snad jedinou formální změnou bylo rozšíření vstupní obsahové strany, která na rozdíl od let minulých obsahovala další kapitoly: Panorama; Nekrology; Divadlo a hudba; Obrazy, sochy a obrazové básně; Divadlo a tanec. Kapitola Fejeton byla pro změnu vynechána, protože tento literární útvar neměl v druhém ročníku své zastoupení.

Redakce i nadále chtěla zachovat ráz a vzezření měsíčníku, jaké měl v prvních deseti číslech, a tak i jeho hesla zůstala neměnná. Úvodní slova druhého ročníku mluví za vše: „*ReD, začínaje svůj 2. ročník, bez kompromisů s odumírajícími hodnotami a konvencemi, v době, kdy nadešel čas reakcionářských hesel, zbabělého ústupu, odbourávání dosavadních částečných vymožeností, smlouvání falešných paktů, v prostředí, jehož kulturní a sociální úroveň, obě stejně balkanisované, jsou všeobecnou reakcí zatlačovány den ze dne hluboko pod lidsky snesitelný stav, bude i nadále zastávat a hájiti síly kulturního a sociálního výboje a revolučního rozmachu proti smečce kulturtrégrů, uměleckých oficiosů, žurnalistických i literárních šmoků, měšťáckých snobů, zpátečnických akademiků, byrokratů a politiků.*“³⁴

V letech 1928 až 1929 se na grafické podobě titulních listů časopisu již příliš nepodílel Karel Teige. Jeho kresba dala tvářnost pouze titulce osmého čísla. Větší prostor k vyjádření své umělecké dovednosti dostal francouzský malíř, sochař a filmový autor Fernand Léger anebo již několikrát jmenovaný člen *Devětsilu*, spisovatel, malíř a karikaturista Adolf Hoffmeister. Oba dva svými črty několikrát ozvláštnili titulní strany druhého ročníku periodika.

Oproti svému prvnímu ročníku byl časopis tentokrát obsahově více zaplněn *nekrology*, kterým, jak už bylo zmíněno, byla v druhém ročníku vymezena samostatná kapitola. Zajímavým a novým aspektem *ReDu* se také stávají tzv. *panoramata*, která poskytují průřezy vybranými díly jako jsou romány *Vasco*, *Negr* či *Lily Christine*.

³⁴ ReD. *ReD*. 1.9.1928, č. 1, s. 1.

5.1 UMĚLECKÁ LITERÁRNÍ TVORBA V REDU (1928 – 1929)

Druhý ročník *ReDu* a stejně tak i literatura avantgardního období, zůstávaly stále více nakloněny poezii než-li próze. Umělecká literatura pak byla v letech 1928 až 1929 více zastoupena, než tomu bylo v předchozím ročníku. Poezie publikovaná na stránkách *ReDu* byla spíše mezinárodní záležitostí, protože jejími autory byli zejména zahraniční spisovatelé jako Filippo Tommaso Marinetti, Francesco Cangiullo, Tristan Tzara nebo Jules Supervielle. Třetí číslo bylo věnováno památce francouzského literáta Guillaumea Apollinaira, a tak právě jeho básním zde byla určena značná pozornost. V měsíčníku vyšly například jeho verše *Hezká rusovláska*, *Prsy Tiresiovy*, *Strom*, *Hudebník ze Saint-Merry* nebo *Zázrak z války* a také zde byly otištěny jeho specifické *kaligramy*.

Básnickou tvorbu českých autorů v druhém ročníku *ReDu* reprezentovala hlavně díla Františka Halase a Vítězslava Nezvala. Konkrétně *Hřbitov námořníků*, *Amundsen*, *Podzim*, *Podzim na jaře*, *Krajina u nás*, *Zärtlichkeit* a *Gnade* od Františka Halase. *Názvy*, *Hadrář*, *Smuteční hrana za Otakara Březinu*, *Deštivé obrazy*, *Würfelspiel*, *Rast*, *Demeter*, *Der Schlafwandler* a *Im Sommer* od Vítězslava Nezvala.

Próza byla mimo jiné zastoupena Lautréamontovým dílem *Zpěvy Maldororovy*. Časopis tak znovu vydal další část tohoto cyklu. V prvním čísle byla pak také například otištěna první kapitola Vančurova románu *Poslední soud* nebo *Mrtvý vavřínek* od Karla Konráda.

5.2 ODBORNÉ STUDIE A ČLÁNKY V REDU (1928 – 1929)

V historii časopisu *ReD* je právě druhý ročník, konkrétně jeho zářijové číslo, nositelem první zmínky o *surrealismu*. Odpovídal jí Teigův článek *Surréalistické malířství*, ve kterém autor o *surrealismu* ve výtvarném umění smýšlel jako o „reakci proti kubismu a abstraktivismu, reakci, která činí malířství znovu poplatným literatuře.“³⁵ Teige zde rovněž odkazoval na monografii *Le Surréalisme et la peinture*, a polemizoval tak s vůdcem francouzských surrealistů André Bretonem a jeho přesvědčením, kterým zařadil kubistické malíře Picassa a Braquea mezi surrealisty. Teige naopak předchůdce surrealistického malířství shledával než-li v *kubismu* spíše v německém *expresionismu*.

³⁵ ReD. *ReD*. 1.9.1928, č. 1, s. 26.

V příspěvku *Z Paříže* se Teige taktéž věnoval francouzskému *surrealismu*, ke kterému zaujímal poměrně skeptický postoj. Zabýval se zde mimo jiné osobou malíře Josefa Šímy, který za svého života ve Francii působil jako člen skupiny *Le Grand Jeu*. O Šimovy napsal, že jako jediný ze surrealistických malířů v sobě malíře nezapírá, a proto se za něj opravdu může považovat. Také se zmiňoval o výstavě jeho pařížské skupiny, která byla otevřena v červnu roku 1929 v *Galerii Bonaparte*.

Kromě jmenované francouzské výstavy patřila pozornost redakce *ReDu* také výstavě probíhající v rozmezí května až října 1928 v Brně. V periodiku byl otištěn článek Bedřicha Václavka *Výstava soudobé kultury v Brně*. Autor výstavu hodnotil poměrně negativně, zkritizoval ji jako „oficiální, zpravidla kvantitativní obraz kulturní práce za posledních deset let, při čemž pořadatelé osvědčovali vždy znovu vynikající nevidomost pro vše, co ve skutečnosti je soudobou tvůrčí kulturní prací.“³⁶

Odborné stati nacházející se v druhém ročníku časopisu byly stále více orientovány na zahraniční umělce. Zatímco úmrtí Antonína Sovy byl v *ReDu* věnován jen jeden odstavec, v souvislosti s třicetiletým výročím smrti francouzského spisovatele Stephana Mallarmé Teige napsal několikastránkovou stať rozdělenou na dvě části. Tematickými předměty dalších studií byla například umělecká tvorba Marcela Prousta, Jeana Cocteaua, Filippa Thommasa Marinettiho nebo Gullima Apollinaira. Fascinace magazínu zahraničními, obzvláště francouzskými spisovateli, zůstává tedy stejně silná jako v jeho ročníku z let 1927 až 1928.

5.3 DIVADLO V REDU (1928 – 1929)

ReD v druhém roku své působnosti nabízel mnohem více prostoru divadelním scénám, než tomu bylo v jeho prvním ročníku. O devěsilovské divadelní sekci, tedy o *Osvobozeném divadle*, časopis svého čtenáře informoval však již o něco stručněji. V podstatě se omezil pouze na konstatování o ukončení pražské sezóny divadla, o jeho odehraném repertoáru a o chystaném turné po venkovských městech. Vítězslav Nezval se pak v jednom ze svých sloupků zaobíral představením *Král Ubu* uvedeným roku 1928 v *Osvobozeném divadle*. Nezval se o hře s Janem Werichem v hlavní roli vyjádřil jako o „veliké, důležité a závažné události.“³⁷

³⁶ ReD. *ReD*. 1.10.1928, č. 2, s. 44.

³⁷ ReD. *ReD*. 1.12.1928, č. 4, s. 126.

Osoba Jindřicha Honzla jako redaktora pak v *ReDu* figurovala pouze jednou, a to jako autor příspěvku *Humor Prsů Tiresiových*, který odkazuje na Apollinairův divadelní text, jehož úryvek byl v druhém ročníku také otištěn. Spisovatel a divadelník, lépe řečeno jeho kniha *Moderní ruská divadla* vydaná roku 1928 *Odeonem*, se také stala látkou Nezvalova sloupku s názvem *Jindřich Honzl a sovětské divadlo*.

5.4 ARCHITEKTURA V REDU (1928 – 1929)

Ačkoliv se na první pohled mohl *ReD* jevit jako časopis literární, svým druhým ročníkem definitivně potvrdil oslnění architekturou, jejímž oborům byla v periodiku věnována kvanta příspěvků. Grafickou stránku časopisu opět znovu formulovaly různorodé črty stavebních projektů.

Záříjové číslo zahrnovalo Hausenblasův a Urbanův soutěžní návrh divadla v Kutné Hoře, zabývalo se kolonií *Nový dům* vybudované v Brně či obsahovalo Teigův článek *Byt a nábytek*. Karel Teige zde hovořil o svých svérázných názorech na bytový interiér: „*Chápe se, že nábytek jako průmyslový produkt není uměleckým dílem, jehož estetičnost by se měla uplatňovati na úkor praktičnosti, že ozdobná židle není vůbec židlí, nýbrž zcestným uměním ve tvaru židle, že je třeba odmítnout vše přebytečné a neúčelné z obsahu obydlí, vše co vymyslelo hnutí uměleckých řemesel; že je třeba zařídit byt, sestrojiti obývací pokoj věcně a jasně.*“³⁸ Tato část textu byla doplněna o fotografie vzorového nábytku, který byl vyprojektován vyhlášeným meziválečným designérem Janem Vaňkem.

Říjnové číslo vedle stavebních nákresů a fotografií obsahovalo článek *Socialismus a architektura*, jenž jasně vypovídal o silném promlouvání levicového politického spektra do oblasti architektury a o jejich vzájemném propojení. Tématem sloupku byl mezinárodní přípravný kongres moderní architektury a usnesení jeho aktérů na podobě práce moderního architekta. Ten měl povinnost podle socialistického přesvědčení upustit od minulých forem architektury a přejít k novému konceptu konstrukce všech materiálních a intelektuálních potřeb.³⁹

³⁸ *ReD. ReD.* 1.9.1928, č. 1, s. 30.

³⁹ *ReD. ReD.* 1.10.1928, č. 2, s. 69.

I ostatní čísla vypovídala o účinné horlivosti socialismu směrem k architektuře. Například sedmé číslo přineslo příspěvek o industrializované architektuře a deváté číslo bylo zahájeno Teigeho článkem o soudobé architektuře, jíž se toto vydání do detailu věnovalo.

5.5 MALÍŘSTVÍ, FOTOGRAFIE A FILM V REDU (1928 – 1929)

Výtvarná stránka druhého ročníku se od prvních deseti vydání drobně lišila v objektech svého zájmu. Fotografie s komickou postavou Charlie Chaplina zde nenalezneme, ani výtvarná tvorba Toyen a Štyrského již není tak obvyklým doplňkem publicistických textů, i když i nyní má na stránkách své místo. Upřednostňováno bylo zobrazování uměleckých děl malířů a sochařů Umberta Boccioniho, Fernanda Légera, Amédée Ozenfanta nebo Pabla Picassa. Vzhledem k tomu, že podstatná část druhého ročníku *ReDu* byla soustředěna na Apollinairovo umění, často v něm byly k vidění originální autorovy *kaligramy*.

Z hlediska příspěvků věnujících se výtvarnému umění je nepochybně poutavé lednové číslo, které přineslo několik pařížských kritik o kresbách Adolfa Hoffmeistera, jež byly napsány k příležitosti uspořádání výtvarnickovy souborné výstavy v Paříži. Stejně číslo se věnuje malíři Amédée Ozenfantovi a jeho spojitosti s *purismem*.

Osobě Amédée Ozenfanta byl v jednostránkovém formátu vymezen prostor také v devátém čísle, které s tímto umělcem zprostředkovalo rozhovor *Cinéma* na téma filmu. Toto interview bylo v periodiku otištěno v originální, tedy francouzské verzi.

Dubnové vydání *ReDu* se pak kompletně věnovalo fotografii a filmu. Na několika svých stránkách publikovalo fotografie Man Raye, botanika Williama Hardinga Longleyho, amerického umělce Paula Outerbrige či významného maďarského fotografa László Moholy-Nagye. Poslední jmenovaný se svou statí *K mluvicímu filmu* stal také pisatelem identického čísla. V příspěvku se zamýšlel nad novotou dvacátých let, mluveným filmem, který pokládal za cosi podřadného, laciného až zločinného, za něco, co se jen snažilo napodobit divadlo.⁴⁰ Podobně skepticky pohlížel na vynález zvukových snímků i sloupek *Filmová sezona*. Teige zde uplynulou americkou sezónu hodnotil jako upadající imitaci sovětského filmu.⁴¹

⁴⁰ ReD. *ReD.* 1.4.1929, č. 8, s. 254.

⁴¹ ReD. *ReD.* 1.6.1929, č. 10, s. 306.

6. RED – TŘETÍ ROČNÍK (1929 – 1931)

Poslední, v pořadí třetí ročník časopisu byl zvláštní především časovým úsekem, po který vycházel. Narozdíl od předchozích čísel, kdy magazín vycházel pravidelně v rozmezí dvou let, v závěrečném ročníku jeho výtisky vycházely nepravidelně, a to v průběhu let 1929 až 1931. První číslo bylo publikováno v říjnu, šesté a sedmé číslo vyšlo jako jeden výtisk a desáté číslo bylo vytištěno až v červenci 1931. Poslední ročník měl souhrnně 315 stran.

Obsah *ReDu* se opět změnil pouze co do názvů kapitol, a tak přibyly oddíly jako Referáty a zprávy či Zprávy *ReDu* a *Odeonu*. Náplň a význam periodika měl zůstat stejný jako doposud, a tak úvodní slova třetího ročníku neoznamovala nic jiného než to, co už před ním vyhlášovaly ročníky v předešlých letech. *ReD* chtěl být jedině moderním a mezinárodním žurnálem. Ve svém úvodu se už ovšem nezmiňoval o *poetismu* jako o svém programu, nýbrž svého čtenáře informoval, že chce být „*sborníkem, vzorníkem a zpravodajem nových forem života, experimentů a výsledků světové tvorby.*“⁴²

V porovnání s titulními stranami časopisu v uplynulých letech, byly některé obálky čísel třetího ročníku poněkud graficky střídme. Některé obsahovaly jen informaci o pořadí daného čísla a datum, kdy bylo vydáno, jiné byly ilustrovány fotografií či malbou. *ReD* se tentokrát stal pro čtenáře charakteristickým svým zaměřením na dobovou cenzuru reprezentovanou v první řadě konfiskací do češtiny přeložených *Zpěvů Maldororových* a dále pak detailně zpracovanou tematikou filmu.

6.1 UMĚLECKÁ LITERÁRNÍ TVORBA V REDU (1929 – 1931)

Komparací jednotlivých ročníků *ReDu* nezbyvá než konstatovat, že v průběhu let 1929 až 1931 v daném tisku rapidně ubylo textů umělecké literatury. Próza opětně ustoupila poezii, která byla časopisem předkládána hojněji. Nejproduktivnějším poetou periodika se stal Konstantin Biebl, který přispěl verši *Džungle a Královna blínu* propojenými společnými motivy dalek a exotiky, toliko typickými pro *poetismus* a rovněž milostnou částí své knihy *Model 1930*. Ostatními básníky magazínu pak byli například Francouzi Arthur Rimbaud s básní *Ruce Jeanny-Marie* (ze sbírky *Cestou bez konce*), Philippe Soupault s úsečnými verši

⁴² *ReD. ReD. 1.10.1929, č. 1, s. 1-2.*

Kapka vody do moře publikovanými ve francouzštině i v českém překladu nebo René Dumal se skladbou *L'errant* otištěnou v originále.

Dalším pozoruhodným příspěvkem *ReDu* byla ukázka z Vančurova filmového dramatu *Lethargus* (později *Jezero Ukereve*). Jedná se o graficky zajímavě zpracovaný zápis hry zasazené do prostředí Afriky a pojednávající o misionáři Fordeovi. Ilustračně obdobně jako Vančurovo drama je upraven i scénář k historického filmu *Tanečnice – hvězda* otištěný v prosincovém čísle. Autorem scénáře je Georges Neveux, francouzský dramatik a básník, jehož dílo se nese především ve znamení *surrealismu*.

6.2 ODBORNÉ STUDIE A ČLÁNKY V REDU (1929 – 1931)

Stěžejním námětem příznačným pro třetí ročník byla cenzura, jež se stala aktuální otázkou levicově orientovaného tisku. Hned první odborný redakční článek se vztahoval k tomuto tématu a vybízel historiky k jeho zpracování. Stať, pod kterou byla podepsána redakce *ReDu* nesla název *Svoboda tvorby a cenzury* a obsahovala sdělení o cenzuře, která zde byla označena jako událost moderní doby, československá specialita a zjev univerzální v „kapitalistickém století“ zároveň nabízela pohled na konfiskovanou tvorbu. Takovou byly například *Zpěvy Maldororovy*, jejichž český překlad byl roku 1929 konfiskován.⁴³ Dalšími příspěvky *ReDu* na zmíněné téma se staly reakce periodik (*Tvorba, Ruch, Pravda, Reforma*) publikované taktéž v prvním čísle. Je vidno, že problematická záležitost *Zpěvů Maldororových* redakci opravdu zajímala – specifické dílo spisovatele Lautréamonta nechala vyniknout také na třicáté třetí straně, kde otiskla článek *Sadismus a láska u Lautréamonta* od francouzského literárního kritika Léona Pierra Quinta. Na problematiku cenzury levicového tisku rovněž odkazoval sloupek Paula Louise *Na západě nic nového*. Louis zde své názory na novodobou konfiskaci ve Francii pojmenovával zpřímá: „*Svoboda tisku stává se prostou fikcí, když žurnalisté jsou odsuzováni za články, v nichž úřady, kdyby jim to nebylo nařízeno, nebyly by schopny naléztí výzvu k jakémukoliv trestnému činu.*“⁴⁴ Stejnou záležitostí, tentokrát ovšem zaměřenou na českou kulturu se zabývala i stať Julia Fučíka *Byla by v ČSR konfiskována bible?*, kde dokonce nazýval konfiskaci Lautréamontova spisu „*kulturním skandálem*“.⁴⁵

⁴³ ReD. *ReD*. 1.10.1929, č. 1, s. 3.

⁴⁴ ReD. *ReD*. 1.10.1929, č. 1, s. 39.

⁴⁵ ReD. *ReD*. 1.11.1929, č. 2, s. 47.

Četnost podobně zaměřených publicistických příspěvků svědčí o tom, že česká umělecká cenzura, konkrétně pak zákaz *Zpěvů Maldororových*, avantgardní žurnalisty opravdu pobouřila a stala se pro ně hlavní společenskou událostí. Téma konfiskace i přesto nebylo jedinou látkou k úvahám. V listopadu 1929 redakce například informovala o usnesení *Levé fronty*, sdělovala program skupiny a zmínila se o jejích představitelích. Také se v několika vydáních věnovala otázce reformy pravopisu nebo seznámila českou veřejnost s manifestem francouzské skupiny *Le Grand Jeu*.

6.3 DIVADLO V REDU (1929 – 1931)

Koncem dvacátých let se progresivní vývoj kinematografie stal tak podstatným a atraktivním tématem, že právě na tento druh umění se třetí ročník *ReDu* soustředil nejvíce. Umělci měli ve zvyku porovnávat pokrokový film s divadlem, které považovali za umění vyšší a nepřekonatelné. Divadlo sice v konfrontaci s filmem naplno vítězilo, ovšem přesto, anebo právě proto, mělo v devětsilovském časopisu ve srovnání s příspěvky týkajícími se kinematografie, minimální místo. Psalo se hlavně o filmu, který byl vnímán převážně negativně. Kritika tento technický vynález dvacátých let považovala za nedokonalou imitaci divadla. O zvukových filmech se mluvilo jako o banálních a nevkusných.⁴⁶

Jak už je zde poznamenáno, v posledním ročníku *ReDu* je divadlu vymezen nepatrný prostor. Umělci jako Honzl, Voskovec nebo Werich již nevystupovali jako přispěvatelé tohoto tisku. V souvislosti s Jindřichem Honzlem to byl možná důsledek jeho profesních postupů - v letech 1929 až 1931 působil jako režisér a dramaturg *Zemského divadla v Brně*, a nečinil se tedy v otázkách devětsilovské divadelní sekce. K režírování her Voskovce a Wericha se znovu vrátil až ve třicátých letech. Avšak i když pomineme neúčast členů *Osvobozeného divadla* na spoluvytváření hlavního časopiseckého orgánu *Devětsilu*, stále musíme konstatovat, že ani samotné divadlo nebylo v období 1929 až 1930 doménou *ReDu*. Teatrálním oborům, až na pár doložek (sloupek *Revanche divadla* od Sv. Ježka; příspěvek *Odpoutané divadlo* od Alexandra Tairova), zkrátka v časopise nebyla věnována patřičná pozornost a *Osvobozené divadlo* netvořilo výjimku.

⁴⁶ ReD. *ReD*. 1930, č. 9, s. 269.

6.4 ARCHITEKTURA V REDU (1929 – 1931)

Na rozdíl od divadla byla architektura stále v popředí zájmů časopisu. Kromě očekávaných stavebních nákresů zde otištěných, *ReD* opět přinesl i kapitoly o soudobé architektuře, které měly stejný koncept jako v minulých ročnících. Karel Teige také mimo jiné redigoval sborníky *Mezinárodní soudobá architektura* (1929) a *Moderní architektura v Československu* (1930). Obě publikace vydal *Odeon*.

V souvislosti s architektonickým uměním *ReD* v roce 1929 vydal zvláštní číslo o *bauhausu*. Toto únorové vydání mimo jiné vybízelo čtenáře ke studiu na univerzitě *Bauhaus Dessau* a zveřejnilo článek *Bauhaus & společnost* od Hannese Meyera, architekta a ředitele této školy.

V pořadí šesté a sedmé číslo *ReDu* (spojené vydání) rovněž referovalo o stavitelství, tentokrát ve spojení se sociologií. V této části periodikum publikovalo rozsáhlou studii Karla Teigeho *K sociologii architektury*. Kromě svého obsahu, v němž se Teige zaměřil na vývoj architektury a na její sociologickou povahu, byla tato stať specifická také absencí velkých písmen.

6.5 MALÍŘSTVÍ, FOTOGRAFIE A FILM V REDU (1929 – 1931)

V konfrontaci uměleckých oborů zastoupených v *ReDu* je zřetelná, i když nepřiznaná, fascinace filmem. Texty o ostatních druzích umění výrazně ustupovaly látce zabývající se filmovými snímky a jejich náležitostmi. Tato skutečnost byla nejspíš důsledkem běhu dějin a vývojem nejrůznějších technických odvětví.

Z plejády několika textů orientovaných na kinematografii se můžeme zaměřit například na článek *Ke zvukovému filmu* od Daria Milhauda, jímž magazín znovu otevřel diskuzi o nevalné kvalitě tolik módních zvukových filmů. Lednové vydání pak přineslo seznam zahraničních knižních titulů zabývajících se tématikou kinematografie. V periodiku byl také otištěn sloupek Vladimíra Clementise *Kinoglazisté na socialistickou výstavu*, který pojednával o sovětské škole kinoglazistů, o jejím vývoji a poněkud zvláštním smýšlení o filmu jakožto montáži.⁴⁷

⁴⁷ *ReD. ReD. 1930, č. 9, s. 266.*

Fotografie byla spíše než námětem vhodným ke zpracování, doprovodným prostředkem periodika. Ve srovnání s prvním ročníkem zde bylo zastoupení fotografií rozhodně početnější a také častější než ilustrace za použití malby. Pro poslední ročník byly charakteristické nejrozličnější filmové fotografie. V časopisu byly například otištěny fotografie z filmů *High treason*, *Symfonie dostih* nebo *Muž s kinoaparátem*. I když ilustrace mající podobu malby či kresby již nebyly pro *ReD* tak typické jako v minulosti, i nadále obsahoval kresby Toyen, Pabla Picassa či Jaromira Funkeho.

7. REVUE DEVĚTSIL – ZÁNİK ČASOPISU

Časopis ukončil svou činnost vydáním posledního čísla, tedy v červenci 1931. O této události není na jeho stránkách sebemenší zmínka. Daný krok byl ovšem po rozpadu sdružení *Devětsil* očekávaný a zcela logický. Konec třicátých let se nesl ve znamení sociální a kulturní krize. Rok 1929 do naší země přinesl hospodářskou krizi, která ve společnosti vyvolávala značné obavy, kromě úpadku ekonomiky docházelo také k rozpadu avantgardy. Představitelé *Devětsilu* se od sebe svými uměleckými názory začali vzdalovat a ve své tvorbě přestali být jednotní. Dalším problémem byla skutečnost, že dílo těchto původně levicově orientovaných umělců přestávalo být tak úplně levicové.⁴⁸ Členi *Devětsilu* přestali tvořit takový kolektiv, jakým chtěli podle svých programových prohlášení být. Téma revoluce pro ně již nebylo aktuálním a *poetismus* již nepředstavoval jediné možné východisko.

Devětsil se po tzv. *generační diskuzi* v letech 1929 až 1930 rozpadl, ovšem časopis tuto krizi přežil a nadále nesl označení *měsíčník Svazu moderní kultury*. Nicméně roku 1931 *ReD* podlehl tíživým uměleckým změnám, a tak třetím ročníkem svou uměleckou činnost završil.⁴⁹

⁴⁸ LEHÁR, Jan, et al. Krize avantgardy. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 585.

⁴⁹ VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Devětsil. Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 56.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala časopisem *Revue Devětsil* zasazeném v jeho širším kulturním a společenském kontextu. Zkoumala jsem všechny jeho tři ročníky vycházející v letech 1927 až 1931, tedy v letech, které byly pro Československou republiku vzhledem k jejímu historickému i uměleckému vývoji nové, jistým způsobem převratné.

V heuristické fázi jsem shromáždila všechny tři ročníky časopisu za přispění Národní knihovny České republiky a jejího systému *Kramerius*. Tento digitální portál mi umožnil přístup k naskenovaným stranám plného textu periodika *Revue Devětsil*.

V deskriptivní části své práce jsem postupovala od obecných informací ke konkrétním poznatkům. V pochopení politických, společenských a literárních změn ve dvacátých letech dvacátého století mi pomohly zejména publikace *Dějiny nové moderny, Česká literatura od počátku k dnešku* a *Dějiny české literatury IV.*, se kterými jsem pracovala. V oddílu věnujícím se obsahové stránce magazínu jsem pak využívala zejména informace, které mi poskytoval samotný časopis, protože jeho faktické náplni a významu se dosud žádná mnou dostupná literatura nevěnuje. Vzhledem k tomu, kolik odborného materiálu bylo o tématu *Devětsil* a jeho tvorbě napsáno a k tomu, jak podstatná pro skupinu byla její vlastní časopisecká základna, pro mě bylo toto zjištění poměrně udivující. Zmíněná část textu je tedy subjektivní záležitostí, která byla utvářena na základě mých hypotéz a předpokladů. Jednotlivé ročníky měsíčníku jsem zde rozvrhla do několika kapitol a u jejich zpracování jsem postupovala identicky: každému ročníku jsem vymezila obdobný prostor rozdělený do několika oddílů – umělecká literatura; odborné studie a články; divadlo; architektura; malířství, fotografie a film.

Při práci s časopisem mě velmi zaujala především četnost jeho zahraničních přispěvatelů a témata dotýkající se zahraničních kulturních oblastí a jejich uměleckých tvůrců. *Revue Devětsil* měl neopomenutelný přehled o zahraničním uměleckém dění, a tato charakteristika byla oboustranná. Periodikum se zaměřovalo zejména na francouzskou a ruskou literaturu. České umění mělo o tom světovém silné povědomí a bylo s ním opravdu úzce propojeno.

Zajímavostí se pro mě staly také umělecké obory, kterým měsíčník určoval svou pozornost. *ReD* ve své podstatě nebyl časopisem literárním, jak jsem se původně domnívala, nýbrž byl ve větší míře věnován jiným sférám umění. Zejména mě zarazilo množství textů charakterizující aspekty architektury, její osobnosti, projekty a události. Další okruhy zájmu

formovalo výtvarné umění nebo divadlo. V pozdějších letech se pak magazín profiloval také zaujetím kinematografií.

Ve shrnutí mnou rozebírané látky nesmím opomenout zmínit grafické pojetí *ReDu*. Časopis není nositelem nezáživných stran plných textu, ale je pro čtenáře poutavý svým grafickým rozvržením a ilustracemi, které působí jako zajímavé oživení odborných příspěvků. Mě osobně časopis zaujal *fotogramy* a filmovými fotografiemi.

Práce na tomto tématu mě přesvědčila o tom, jak zásadní byla pro českou i světovou avantgardu osoba Karla Teigeho jako umělce. *Devětsil* nebyl vlastně kolektivem, ale skupinou Karla Teigeho, jeho iluzí a cílů. *Revue Devětsil* pak nebylo v pravém slova smyslu periodikem tohoto sdružení, ale sborníkem a vzorníkem životních představ Karla Teigeho.

Revue Devětsilu nicméně nelze odepřít, že opravdu disponoval parametry, které si vymezil na počátku každého svého ročníku. V první své fázi to byl sborník a vzorník *poetismu* a *konstruktivismu*. Později se začal představovat jako reprezentant moderních a mezinárodních novodobých forem umění. Tímto svým vývojem zároveň informoval o proměnách, které postihly českou politiku, společnost a kulturu v letech jeho působnosti.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila o interpretaci *Revue Devětsilu* v závislosti na jejích historických i uměleckých souvislostech. Jsem si vědoma toho, že toto téma je velmi obsáhlé a mohlo by přesahovat rozměr mé práce. Já jsem se ovšem snažila o základní analýzu a komparaci jednotlivých ročníků periodika ve vzájemném vztahu s teoretickým východiskem sdružení *Devětsil* a v rámci jeho dobového kontextu.

SEZNAM LITERATURY

- LEHÁR, Jan, et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008.
- MUKAŘOVSKÝ, Jan, et al. *Dějiny české literatury IV.*. Praha: Victoria publishing, 1995.
- PAPOUŠEK, Vladimír, et al. *Dějiny nové moderny*. Praha: Nakladatelství Academia, 2010.
- TEIGE, Karel , et al. *Revoluční sborník Devětsil*. Praha: Akropolis, 2010.
- TEIGE, Karel. *Svět stavby a básně*. Praha: Československý spisovatel, 1966.
- VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Avantgarda známá a neznámá: Od proletářského umění k poetismu*. Praha: Svoboda, 1971.
- VLAŠÍN, Štěpán. *Jiří Wolker*. Praha: Melantrich, 1980.
- VLAŠÍN, Štěpán, et al. *Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983.

SEZNAM ČASOPISŮ

ReD : Měsíčník pro moderní kulturu. Praha : Odeon , 1927 - 1928.

ReD : Měsíčník pro moderní kulturu. Praha : Odeon , 1928 - 1929.

ReD : Měsíčník pro moderní kulturu. Praha : Odeon , 1929 - 1931.

OSTATNÍ PRAMENY

Muzeum umění Olomouc [online]. 2011 [cit. 2011-05-09]. Dostupné z WWW: <www.olmuart.cz>.

Profit [online]. 2011 [cit. 2011-05-09]. Dostupné z WWW: <www.profit.cz>.

Spolek českých bibliofilů [online]. 2011 [cit. 2011-05-09]. Dostupné z WWW: <www.scb.wdr.cz>.